

Utak az olvadáshoz

A kettős beszéden innen és túl.
Művészet Magyarországon 1956–1980

Szerkesztette Hornyik Sándor, Sasvári Edit és Turai Hedvig

SIMON BETTINA

Vince Kiadó, 2018, Budapest, 384 oldal

A kettős beszéden innen és túl című sokszerzős tanulmánykötet témája egy olyan művészeti korszak, amely a művészetről való beszédet is megváltoztatta, a kiadvány egyik alappillére pedig, hogy a neoavantgárd művészet nem talált nálunk közönségre a maga idején. Mostanában viszont rendszeressé vált a korszak művészetének tudományos tárgyalása, ezért a témában jártas olvasó egy újabb könyvnél kevésbé arra lesz kíváncsi, hogy milyen újraolvasni a már megismert történeteket, inkább arra, hogy az eddigiekhez képest milyen új megközelítéseket ismerhet meg.

Az alcímben megadott tér- és időkoordináták kapcsolatot teremtenek azokkal az összefoglalásokkal, amelyek ugyanennek a korszaknak a művészetét tárgyalják hasonló logika alapján szerveződve, de több földrajzi egységet átfogva. A kötetben – annak ellenére, hogy a latin-amerikai és kelet-európai művészet párhuzamainak egyik szakértője, Klara Kemp-Welch is szerepel a szerzők között – nem történik meg a hazai neoavantgárd művészet globális diskurzusba helyezése. György Péter szavait olvasva válik érthetővé ez a döntés: „a kettős beszéd [...] eltérő

módon működött az egyes országokban”. A kettős beszéd olyasmi, amit a neoavantgárd művészet nem csinál – írja Sasvári Edit. Ezt az értelmezést zárójelbe helyezve, a kettős beszéd Hornyik Sándornál az értelmezés kerete, amelyen belül a művészeknek valamilyen pozíciót kellett felvenniük a szocialista kultúrpolitika erőterében. Ez a keret egyszerre érezte hatását kívül és belül.

A két állítás között csak látszólagos az ellentmondás. A kettős beszéd mellett a neoavantgárd művészet meghatározása is dialogikusan bontakozik ki. Több helyen is megidéződik a dematerializációs elmélet (Lippard–Chandler), és összhangba kerül a jugoszláv neoavantgárdot kutató Ljuljana Kolečnik meghatározásával, aki szerint a neoavantgárd művészet „a műalkotás anyagiségének feladása”. Dobó Gábor és Szeredi Merse Pál a diszkontinuitás felől közelítik meg a 20. századi művészet történetét, ahol eleve kizárható az egységes elbeszélés, és a Kassák Lajossal kezdődő klasszikus avantgárdig nyúlnak vissza. Ebből is látható, hogy a kötet alcímében meghatározott időkeretet a szerkesztők nem kezelték szigorúan.

Egy olyan sokszerzős tanulmánykötetnek, amilyen *A kettős beszéden innen és túl*, nem lehet feladata, hogy kizárólag új történeteket meséljen el, ahogyan amiatt sem érheti a kiadványt kritika, hogy a tanulmányokban tárgyalt némely esetben ismétlődnek. Az '56 után kezdődött politikai olvadás többször is szerepel a kötetben, és élénken felidéződik Konkoly Gyula hiper-mangánnal megszórt, jégből készült *Emlékműve* kapcsán. Vizionálható egy 1980-nal kezdődő tanulmánykötet is, amely a Kürti által a tanulmánya végén kijelölt folytatással, a részvételi művészeti gyakorlattal kezdődne.